

PM 2003 RVIII+II (Dnr 304-1675/2003)

**Förslag till program för skydd av tätortsnära natur i
Stockholmsregionen**

Remiss från Länsstyrelsen i Stockholms län

Remisstid 1 oktober 2003

Borgarrädsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Som svar på remissen överlämnas denna promemoria.

Föredragande borgarråden Viviann Gunnarsson och Kersti Py Börjeson anför följande.

Ärendet

Länsstyrelsen i Stockholms län har på uppdrag av regeringen och i samarbete med regionplane- och trafikkontoret (RTK) tagit fram ett förslag till program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges varaktigt skydd och förvaltning. Avsikten med programmet är att det ska vara ett underlag för genomförande av skydd, förvaltning och utveckling av dessa områden under en 10-årsperiod.

Programmet är indelat i två perioder, 2004-2006 och 2007-2013, och inrättande av naturreservat föreslås för följande områden inom Stockholms stad: Kyrkhamn-Lövsta, Grimstaskogen, Järva friområde, Norra Djurgården, Södra Djurgården, Sätterskogen, Årstaskogen-Årsta holmar, Älvsjöskogen, Nacka friluftsområde, Flatenområdet, Rågsveds friområde och Fagersjöskogen. I de flesta fallen finns staden angiven som genomförare av naturreservatet, förvaltare och markägare.

Remisser

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, gatu- och fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden samt stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Katarina-Sofia och Liljeholmen.

Stadsledningskontorets uppfattning är att varje reservatsbildning måste prövas för sig och att det inte utifrån underlaget i Länsstyrelsens rapport är möjligt att generellt uttala sig om reservatsbildningarna. I varje enskilt fall är det en avvägning mellan bl.a. det skydd området kan få genom bl.a. detaljplan och en reservatsbildning. Kontoret anser att det är av stor vikt att det vid varje beslut om inrättande av ett reservat finns en tydlig och korrekt kostnadsuppskattning.

Gatu- och fastighetsnämnden anser att det är mycket glädjande att arbetet med att värna den tätortsnära naturen nu har påbörjats. Nämnden är angelägen om att medverka till att skydda den tätortsnära natur som berörs i remissen. Nämndens inriktning är att detta sker så snart som möjligt för samtliga tolv områden i programmet som ligger i staden.

Stadsbyggnadsnämnden anser att det är positivt att Länsstyrelsen, RTK och kommunerna tillsammans tar fram ett program för skydd och förvaltning av de värdefulla

tätortsnära grönområdena och framhåller att nämnden avser att driva på arbetet med skydd för tätortsnära natur och under mandatperioden avsätta ett flertal grönområden som Naturreservat.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden påpekar att de områden inom Stockholms stad som tas upp i programmet är de områden där skydd enligt miljöbalken ska utredas enligt Översiktsplan 99. Enligt Stockholms miljöprogram ska ingen exploatering ske i dessa områden. Då det av programförslaget framgår att väsentliga delar av Hanvedenkilen, Gömmarenkilen och Järvakilen utanför kommungränsen även efter programmets genomförande kommer att sakna juridiskt skydd, anser nämnden att programmet bör utökas så att hela den regionala gröonstrukturen framöver kan ges ett ändamålsenligt skydd.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd ser positivt på det framtagna programmet för skydd av de mest värdefulla tätortsnära naturområdena. Den tätortsnära naturen har en mängd olika värden som bör skyddas med hjälp av bland annat natur- och kulturreservat. Förvaltningen ser även positivt på att programmet ger en övergripande bild av hela regionens grönområden och deras behov av skydd.

Liljeholmens stadsdelsnämnd anser att programmet är väl genomtänkt och ger en helhetssyn på behovet av skydd för tätortsnära natur för hela Stockholmsregionen. Programmet fokuserar även på mellankommunal samordning, vilket i kombination med en god helhetssyn ger förutsättningar att minska risken för att olika grönområden sakta men säkert förminskas eller försvinner. Nämnden tar även upp frågan om problem med finansieringen av områdesskydden.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd påpekar att ett program för områdena Grimsta och Lövsta-Kyrkhamn bör utarbetas vid samma tidpunkt för hela området. Då måste såväl natur- och kulturvärden och dess stora värde som rekreationsområde beaktas. Nämnden vill uppmärksamma Lövstaområdets markföroreningar med behov av sanering.

Inrättande av natur- och kulturreservat

Naturreservat får bildas med syfte att skydda ett områdes naturvärde, tillgodose mark för friluftslivet, återskapa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer. Kulturreservat får bildas i syfte att bevara värdefulla kulturpräglade landskap. Reservat får bildas av länsstyrelsen eller kommunen. Samma lagstiftning gäller och kommunala och statliga reservat är därmed lika starkt skyddade. En skillnad mot detaljplaner är att reservat generellt är svårare att upphäva. Om ett upphävande är motiverat finns krav på kompensationsåtgärder.

Varje reservat har särskilda skyddsbestämmelser, föreskrifter, som även reglerar allmänhetens vistelse i området. Till reservaten hör en skötselplan som redovisar hur området skall skötas. Om reservatet innebär stora restriktioner för markägaren så att pågående markanvändning avsevärt försvåras kan denne få ersättning vid bildandet.

Våra synpunkter

Betydelsen av grönska i allmänhet går inte att överskatta. Det finns både rationella och funktionella motiv till att upprätthålla en biologisk mångfald. Avsaknaden av en art, hur oansenlig den än kan verka, är ofta ett tecken på en hel kedja av problem i ekosystemet. Vi har en skyldighet att bevara en art- och variationsrikedom även i närheten av storstaden, det är värden som möjliggör framtida generationers handlingsfrihet.

Naturreservat är viktiga områden för storstadens människor. Inte bara i det stora ekologiska perspektivet utan också i det lilla. Vi vill betona vikten av att människor uppfattar det som inbjudande att röra sig och ta del av naturen i reservaten. Givetvis med frihet under ansvar. I det långa loppet är det positivt även ur ett folkhälsoperspektiv då vi reserverar stora gröna områden.

Hur ska kommande generationers behov av grönområden säkras? Historiskt har grönytan i Stockholm krympt för varje år. Alla exploateringsprojekt, små som stora, bör sättas in i ett större sammanhang. I en modern storstad kan behovet av natur mycket väl samsas med andra behov.

De gröna kilarna i Stockholm som förbinder länets ytterområden med innerstaden är nära nog unika i världen. Det finns all anledning att behålla dessa förbindelser funktionella, vilket i stadsnära lägen kan innebära att vi anlägger s.k. ekodukter, ett slags naturbeksäddade broar över en barriär.

Länsstyrelsens program är mycket positivt. Fullt genomfört skulle det innebära att ytterligare 17 procent av området i en 30-kilometers radie från stadens mitt skulle få tillräcklig skyddsstatus, utöver dagens 18 procent som till största delen utgörs av Tyresta nationalpark.

Skyddet av naturmark i ett detaljplanlagt område är svagt.

Därför föreslår vi, i enlighet med majoritetens budget, att sex reservatsbildningar ska ske under mandatperioden. För Nacka friluftsområde pågår redan ett arbete. För Flaten kommer ett beslut att fattas inom kort i kommunfullmäktige. Förarbetena med reservatsbildning i Grimsta är klara och beslut om detta kommer också att fattas i kommunfullmäktige. Inom mandatperioden står Järva friområde, Sätterskogen och Årstaskogen- Årstaholmar på tur för reservatsbildning.

Vi anser att det är viktigt att utreda vilken finansiering som krävs för skydd, förvaltning och utveckling av dessa områden kräver.

Vi instämmer i gatu- och fastighetsnämndens uttalande att utredningarna för områdena kring Rågsved, Älvsjöskogen och Fagersjöskogen kan behöva tidigareläggas, då dessa områden ingår i arbetet med "Vision Söderort". Utvecklingen måste här gå parallellt.

Vi instämmer även i flera av remissinstanserna som stöder att en arbetsgrupp med representanter från Länsstyrelsen, RTK och kommunerna bildas för att studera formerna för reservat i tätortsnära områden med många pågående verksamheter. Vi stöder även ett fortsatt mellankommunalt samarbete kring den regionala grönstrukturen.

Vi föreslår kommunstyrelsen besluta följande

Som svar på remissen överlämnas denna promemoria.

Stockholm den 18 september 2003

VIVIANN GUNNARSSON KERSTI PY BÖRJESON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. delvis bifalla föredragande borgarråds förslag till beslut

2. därutöver anför följande.

I Stockholm finns det flera viktiga och välanvända naturområden. Det ligger i stadens intresse att skydda dessa områden för framtida generationer. Samtidigt får inte reservatsbildningar hindra eller försvåra stadens fortsatta utveckling.

Länsstyrelsens förslag till program berör många och stora naturområden i Stockholm. Vi anser att några av dem är självklara för reservatsbildningar, t ex Djurgården. Andra är mer tveksamma och måste sättas i relation till behovet av nya bostadsområden och vägar. Länsstyrelsen tar allt för ensidigt ställning för skydd av naturen, och omöjliggör därmed de andra mål som staden har bland annat för bostadsbyggande, arbetsplatser, genuina stadsmiljöer och andra kulturplatser. Vi anser därför att varje förslag till naturreservat måste prövas för sig.

ÄRENDET

Regeringen gav i juni 2002 länsstyrelserna i Stockholms län, Västra Götalands län och Skånes län i uppdrag att ta fram var sitt program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges ett varaktigt skydd och förvaltning. Enligt uppdraget skall de mest värdefulla tätortsnära naturområdena redovisas. I uppdraget hänvisar regeringen till det nationella miljö kvalitetsmålet ”God bebyggd miljö”.

Länsstyrelsen i Stockholms län har i samarbete med regionplane- och trafikkontoret tagit fram ett förslag till ett program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges varaktigt skydd och förvaltning.

Avsikten med programmet är att det ska vara ett underlag för genomförande av skydd, förvaltning och utveckling av dessa områden under en 10-årsperiod. Programmet är indelat i två perioder: 2004-2006 och 2007-2013.

I programmet tas det bl.a. upp områden inom Stockholms stad och markområden som staden äger i andra kommuner. Inom Stockholms stad finns följande områden upptagna: Kyrkhamn-Lövsta, Grimtaskogen, Järva friområde, Norra Djurgården, Södra Djurgården, Sätmaskogen, Årstaskogen-Årsta holmar, Älvsjöskogen, Nacka friluftsområde, Flatenområdet, Rågsveds friområde och Fagersjöskogen. I de flesta fallen är i programmet staden angiven som genomförare av bildandet av naturreservatet, förvaltare och markägare. Därutöver finns följande delar av stadens markinnehav i andra kommuner upptagna som föreslagna reservat: Lida-Getaren (Botkyrka), Hacksjön (Botkyrka), Hanveden (Haninge), Kynäsberget (Huddinge), Nacka friluftsområde (Nacka), Lindängen (Salem), Nedre Söderby (Salem), Vadadalen (Vallentuna) och Lindholmens gård (Vallentuna). För vissa av dessa föreslås staden som reservatsförvaltare.

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, gatu- och fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden samt stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Katarina-Sofia och Liljeholmen.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 11 augusti 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Ärendet

Länsstyrelsen i Stockholms län har fått regeringens uppdrag att ta fram ett program för varaktigt skydd av de mest värdefulla tätortsnära naturområdena. Länsstyrelsen har tagit fram programmet tillsammans med Landstingets regionplane- och trafikkontor samt 23 av länets kommuner. Programmet omfattar 10 år, uppdelat på två perioder: 2004-2006 och 2007-2013. Programmet föreslår inrättande av 73 nya natur- eller kultur reservat varav staten svarar för att inrätta ca 20 och kommunerna ca 50. Av hela grönstrukturen i en 30-kilometersområde från centrum är idag 18 procent skyddad som reservat eller nationalpark och programmet innebär att ytterligare 17 procent avses bli skyddat.

Naturreservat får bildas med syfte att skydda ett områdes naturvärde, tillgodose mark för friluftslivet, återskapa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer. Kulturresevat får bildas i syfte att bevara värdefulla kulturpräglade landskap. Reservat får bildas av länsstyrelsen eller kommunen. Samma lagstiftning gäller och kommunala och statliga reservat är därmed lika starkt skyddade. En skillnad mot detalplaner är att reservat generellt är svårare att upphäva. Om ett upphävande är motiverat finns krav på kompensationsåtgärder.

Varje reservat har särskilda skyddsbestämmelser, föreskrifter, som även reglerar allmänhetens vistelse i området. Till reservaten hör en skötselplan som redovisar hur området skall skötas. Om reservatet innebär stora restriktioner för markägaren så att pågående markanvändning avsevärt försvåras kan denne få ersättning vid bildandet.

Det aktuella programmet är ett avgränsat åtgärdsprogram som utgör underlag för kommande arbete med reservatsskydd av naturområden men är inte formellt bindande för staten, kommunerna eller andra aktörer. Programmet innehåller utpekade områden som föreslås få ett skydd som reservat enligt miljöbalken. Något ställningstagande om detaljerna för varje enskild område görs inte i programmet. Det är frågor som får tas upp i genomförandet.

I programmet anges att det i vissa fall har funnits osäkerhet kring möjligheten att finansiera skydd och förvaltning för reservaten. Huvudregeln är att beslutande myndighet står för finansieringen av såväl skyddet som reservatsförvaltningen om inga andra överenskommelser kan göras. När det gäller skötsel är det dock inte ovanligt att andra aktörer, såsom en kommun eller Skärgårdsstiftelsen, påtar sig finansieringen av skötseln på egen mark. På motsvarande sätt finansierar kommunen ersättningar, köpeskillingar och förvaltning av egna reservat. Det finns dock möjlighet till statlig delfinansiering.

I programmet tas det bl.a. upp områden inom Stockholms stad och markområden som staden äger i andra kommuner. Inom Stockholms stad finns följande områden upptagna: Kyrkhamn-Lövsta, Grimstaskogen, Järva friområde, Norra Djurgården, Södra Djurgården, Sätmaskogen, Årstaskogen-Årsta holmar, Älvsjöskogen, Nacka friluftsområde, Flatenområdet, Rågsveds friområde, Fagersjöskogen. I de flesta fallen finns här staden angiven som genomförare av bildandet av naturreservatet, förvaltare av naturreservatet och markägare. Därutöver finns följande delar av stadens markinnehav i andra kommuner upptagna som förslagna reservat: Lida-Getaren (Botkyrka), Hacksjön (Botkyrka), Hanveden (Haninge), Kynäsberget (Huddinge), Nacka friluftsområde (Nacka), Lindängen (Salem), Nedre Söderby (Salem), Vadadalen (Vallentuna) och Lindholmens gård (Vallentuna). För vissa av dessa föreslås staden som reservatsförvaltare.

Stadsledningskontorets synpunkter

I stadens budget framgår intentionerna att nya naturreservat skall bildas. Stadsledningskontorets uppfattning är att varje reservatsbildning måste prövas för sig och att det inte utifrån underlaget i länsstyrelsens rapport är möjligt att generellt uttala sig om reservatsbildningarna. I varje enskilt fall är det en avvägning mellan bl.a. det skydd området kan få genom bl.a. detaljplan och en reservatsbildning. Det är av stor vikt att vid varje beslut om inrättande av ett reservat en korrekt och tydlig kostnadsuppskattning finns så det vid beslutstillfället är möjligt att bedöma beslutets effekter på stadens totala kostnader likväl som stadsdelens eller annan facknämnds kostnad, d.v.s. kostnadsförändringen likväl som det totala beloppet för respektive nämnd. Ett beslut om finansiering av eventuell kostnadsökning är nödvändig.

I den föreliggande rapporten finns ingen kostnadsuppskattning eller plan för finansiering av vare sig av bildandet eller förvaltningen av reservaten. Utöver dessa invändningar måste även noggrannare beaktas avvägningen mot bl.a. andra stadens intressen för trafik, bostadsbyggande m.m. I och med att det är svårt och kan medföra kostnader att upphäva en reservatsbildning skall dessa aspekter noggrant belysas innan förslagna reservat bildas.

Gatu- och fastighetsnämnden beslutade den 19 augusti 2003 att som yttrande till kommunstyrelsen överlämna och anföra förvaltningens tjänsteutlåtande, samt därutöver anföra följande.

Det är mycket glädjande att arbetet med att värna den tätortsnära naturen i Stockholmsregionen nu har påbörjats. Gatu- och fastighetsnämnden är angelägen om att medverka till att skydda den tätortsnära natur som berörs i remissen. Det är nämndens inriktning att detta sker så snart som möjligt för samtliga tolv områden i programmet som ligger i Stockholms stad.

Det är viktigt för invånarna, samtidigt vill nämnden understryka vikten av att fortsatt utveckling sker på ett sådant sätt så att underlag från pågående planering i staden samverkar med detta. Nämnden vill särskilt peka på områdena kring Rågsved, Älvsjöskogen samt Fagersjöskogen, där utvecklingen måste ingå i "Vision Söderort".

Detta gäller såväl planerings- som tidsmässigt och kan leda till att man behöver komma igång tidigare än vad som anges i programmet med skyddande av dessa grönområden.

Stadsdelsnämnderna i Farsta och Vantör har, tillsammans med många föreningar i området, arbetat fram ett konkret förslag om "Ekopark Syd och upprustning av Magelungen", som nu är föremål för beredning i Kommunstyrelsen. I det är också viktigt att få ett sammanhängande område från Ekopark Syd till Hanvedenkilen i Huddinge kommun.

Reservation anfördes av *Sten Nordin m.fl.* (m) och *Ulf Fridebäck m.fl.* (fp), *bilaga*.

Gatu- och fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 18 juni 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län har på uppdrag av regeringen och i samarbete med regionplane- och trafikkontoret tagit fram ett förslag till ett program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges varaktigt skydd och förvaltning. Avsikten med programmet är att det ska vara ett underlag för genomförande av skydd, förvaltning och utveckling av dessa områden under en 10-årsperiod.

I länsstyrelsens program omnämns att i stockholmsregionen råder en stor konkurrens om markanvändningen för bl.a. bebyggelse, infrastruktur och grönområden. Programmet utgör därför ett viktigt komplement till dessa satsningar och är därför en del i en helhetsyn för att få en hållbar utveckling och bibehålla en attraktiv region. Programmet kan därför anses ha karaktären av ett avgränsat åtgärdsprogram för kommande arbete med naturreservatsskydd. Det är inte formellt bindande för staten, kommunerna eller andra aktörer. Underhandssamråd med tjänstemän från samtliga berörda kommuner har skett. Områden som är upptagna i länsstyrelsens program i Stockholms stad är områden som ingår i Översiktsplan 99 och i stadens Miljöprogram. Säkerställandet av de mest värdefulla naturområdena är viktigt för att bevara och utveckla den biologiska mångfalden som i sig är en förutsättning för områdenas värde i rekreationshänseende. Dessa områden ingår i regionens storskaliga grönstruktur som har stor betydelse för stadens möjligheter att växa med ett långsiktigt hållbart perspektiv. Att staden skall kunna växa både avseende bebyggelse av bostäder och arbetsplatser och bevarande av grönstruktur kräver en medveten strategi och en helhetssyn på stadens markanvändning. Frågor som syftar till bevarande och utveckling måste vägas mot varandra. Kontoret anser att det är viktigt att staden är genomförare av skyddet för samtliga områden i Stockholm stad.

För vissa av de områden som länsstyrelsen, inom stadens lantegendomar, vill skydda pågår redan arbetet med att bilda naturreservat, t ex "Nacka friluftsområde" och "Lindängen". Naturreservat kan också vara lämplig skyddsform för något eller några av de övriga föreslagna områdena, t ex Vadadalen. Kontoret stöder det förslag som framgår i programmet att de regionala aktörerna i samverkan bör utreda möjligheterna att långsiktigt skydda lantegendomarna i en stiftelse.

UTLÅTANDE

Bakgrund

Ärendet

Regeringen gav i juni 2002 länsstyrelserna i Stockholms län, Västra Götalands län och Skånes län i uppdrag att ta fram var sitt program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges ett varaktigt skydd och förvaltning. Enligt uppdraget skall de mest värdefulla tätortsnära naturområdena redovisas. I uppdraget hänvisar regeringen till det nationella miljökvalitetsmålet "God bebyggd miljö."

Länsstyrelsen i Stockholms län har i samarbete med regionplane- och trafikkontoret tagit fram ett förslag till ett program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges varaktigt skydd och förvaltning. Underhandssamråd med tjänstemän från samtliga berörda kommuner har skett.

Förslaget innehåller utpekade områden som föreslås få ett skydd som naturreservat eller kulturresevat. För varje område har angivits om det är länsstyrelsen eller respektive kommun som föreslås ta på sig rollen att genomföra skyddet. I något fall anges länsstyrelsen alternativt kommunen som genomförare.

Programmet har delats in i två perioder, 2004-2006 respektive 2007-2013.

Regeringen anger att programmet skall vara underlag för genomförande av skydd, förvaltning och utveckling av de mest värdefulla naturområdena.

I länsstyrelsens program omnämns att i stockholmsregionen råder en stor konkurrens om markanvändningen för bl.a. bebyggelse, infrastruktur och grönområden. Programmet utgör därför ett viktigt komplement till dessa satsningar och är därför en del i en helhetsyn för att få en hållbar utveckling och bibehålla en attraktiv region. Programmet kan därför anses ha karaktären av ett avgränsat åtgärdsprogram för kommande arbete med naturreservatsskydd. Det är inte formellt bindande för staten, kommunerna eller andra aktörer.

Stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och gatu- och fastighetsnämnden har fått programförslaget på remiss från kommunstyrelsen för yttrande senast den 1 september. Hela förslaget finns att hämta från länsstyrelsens hemsida www.ab.lst.se, under publikationer.

Områden som tas upp i länsstyrelsens program

Områden inom Stockholms stad

De områden som är upptagna i länsstyrelsens program i Stockholms stad är redovisade i Översiktsplan 99, antaget i kommunfullmäktige 4 oktober 1999. För dessa områden anges i Översiktsplanen att skydd enligt miljöbalken skall utredas. Samma områden är redovisade i stadens miljöprogram, antagen i kommunfullmäktige den 17 februari 2003. I Miljöprogrammet står det att ingen exploatering skall ske i de områden som utreds för naturskydd.

Följande områden omfattas av programmet :

Kyrkhamn-Lövsta, Grimtaskogen, Järva friområde, Norra Djurgården, Södra Djurgården, Sätmaskogen, Årtaskogen-Årstaholmar, Älvsjöskogen, Nacka friluftsområde, Sätmaskogen, Flatenområdet, och Fagersjöskogen.

För delar av Älvsjöskogen är Svenska Kyrkan markägare , för Norra och delar av Södra Djurgården är Statens Fastighetsverk markägare.

Stockholms stads lantegendomar

Stadens lantegendomar ägs av Stockholms stad men ligger geografiskt i andra kommuner. Länsstyrelsen föreslår att följande områden avsätts som naturreservat:

Lida-Getaren, Botkyrka kn; Hacksjön, Botkyrka kn; Kynäsberget, Huddinge kn; Ersboda, Salems kn; Hanveden, Haninge kn; Nacka friluftsområde Nacka kn; Lindängen, Salems kn;

Nedre Söderby, Salems kn; (Stockholm Vatten AB är ägare), Vadadalen, Vallentuna kn; Lindholmens gård, Vallentuna kn.

Kontorets synpunkter

Förhållningssätt inom staden

Säkerställandet av de mest värdefulla naturområdena är viktigt för att bevara och utveckla den biologiska mångfalden som i sig är en förutsättning för områdenas värde i rekreationshänseende. Dessa områden ingår i regionens storskaliga grönstruktur som har stor betydelse för stadens möjligheter att växa med ett långsiktigt hållbart perspektiv.

Att staden skall kunna växa både avseende bebyggelse av bostäder och arbetsplatser och bevarande av grönstruktur kräver en medveten strategi och en helhetssyn på stadens markanvändning. Frågor som syftar till bevarande och utveckling måste vägas mot varandra.

Kontoret anser att det är viktigt att staden är genomförare av skyddet för samtliga områden i Stockholm stad. Staden måste förbehålla sig rätten att detaljstudera och besluta i de frågor som uppkommer i samband med att områdena utreds för ökat skydd, det gäller bl a förhållningssätt till konkurrerande intressen, avgränsningsfrågor och skyddsform.

Stadens lantegendomar

Inom stadens lantegendomar (ca 24 000 ha) finns det möjlighet att tillfredsställa regionens behov av större sammanhängande friluftsområden. Delvis så sammanfaller dessa friluftsområden med de sk "gröna kilarna", som också är av stort värde för den biologiska mångfalden mm.

Kontoret ställer sig positiv till att friluftsområdena får ett långsiktigt skydd.

För vissa av de områden som länsstyrelsen vill skydda pågår redan arbetet med att bilda naturreservat, t ex "Nacka friluftsområde" och "Lindängen". Naturreservat kan också vara lämplig skyddsform för något eller några av de övriga föreslagna områdena, t ex Vadadalen.

För de övriga områden i länsstyrelsens förslag bör lämpliga skyddsformer och avgränsningar utredas ytterligare. Nedre Söderby (nr 31) ägs och förvaltas av Stockholm Vatten AB och bör kommenteras av dem.

I länsstyrelsens program vidrörs frågeställningen stiftelse som skyddsform för förvaltning av mark för rekreation- och naturvårdsändamål. För drygt ett år sedan genomförde AO Egendom på uppdrag av gatu- och fastighetsnämnden ett samråd med ca 40 remissinstanser för att kartlägga skyddsvärda områden samt lämpligt skydd för dessa. Ett stort antal områden föreslogs, bl a de som nu länsstyrelsen tar upp i sitt program.

Ett antal remissinstanser föreslog stiftelse som ägarform. I ett gemensamt svar från organisationer (bl.a. SNF, STF) som representerar ca 190.000 stockholmare förordades också stiftelse vars främsta uppgift bör vara att förvalta egendomarna på ett sådant sätt som främjar friluftsliv, naturvård, kulturminnesvård.

Upplandsstiftelsen, Skärgårdsstiftelsen och Östgötastiftelsen visar att friluftsmarker kan skyddas och utvecklas i en stiftelse.

I stiftelsealternativet kan en gemensam inriktning och skötselplan gälla för hela den berörda arealen. En kompetent förvaltningsorganisation kan svara för såväl "marknadsföring" som skötsel. De värdefullaste kärnområdena kan dock avsättas som naturreservat men förvaltas inom ramen för en stiftelseorganisation.

För naturreservat med friluftsliv som inriktning är kopplingen till människors hälsa stark vilket kan vara ett skäl till att landstinget går in som medfinansör. I stiftelsealternativet kan landstinget vara stiftare tillsammans med kommunerna. På så sätt kan berörda kommuner få ett bättre inflytande och en rättvisare finansiering kan uppnås.

Skydd av de regionala sambanden

För att grönstrukturen inom Stockholms stad ska kunna bibehålla sina kvaliteter behöver sambanden i de regionala grönkilarna bestå. Kontoret anser därför att det är mycket positivt att

en stor del av kilarna redan är skyddade eller föreslås skyddas. Av programförslaget framgår dock att väsentliga delar av Hanvedenkilen, Gömmarenkilen och Järvakilen utanför kommungränsen även efter programmets genomförande kommer att sakna juridiskt skydd. Ett fortsatt mellankommunalt samarbete kring den regionala grönstrukturen är därför viktig.

Riksintresse för friluftsliv

Områden av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet ska enligt miljöbalken skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. En översyn av områden av riksintresse för naturvård gjordes 1996-1999. Någon översyn av områden av riksintressen för friluftsliv har däremot inte gjorts. Mycket ny kunskap om grönområdets betydelse för människors hälsa och livskvalitet har kommit fram det senaste decenniet. I Stockholms län har också flera kartläggningar av friluftsliv och upplevelsevärden i grönstrukturen visat på hur t.ex. de regionala grönkilarna används och värderas.

Tidsplan

Enligt förslagets tidsplan ska reservatsutredningar bedrivas för Järva friområde, Norra Djurgården, Sätterskogen, Årstaskogen med Årsta holmar och Nacka friluftsområde under åren 2004-2006. Reservatsutredningar för Södra Djurgården, Älvsjöskogen, Rågsveds friområde och Fagersjöskogen föreslås förläggas till perioden 2007-2013. Tidsplanen är rimlig. Reservatsutredningar bör dock bedrivas parallellt med annan planering och tidsplanen kan därför behöva förändras om nya planeringssituationer uppkommer.

För Grimtaskogen och Flatenområdet är förslag till beslut godkända i både gatu- och fastighetsnämnden och stadsbyggnadsnämnden. Det som återstår är beslut i kommunfullmäktige. För Nacka friluftsområde pågår ett reservatsarbete.

Fortsatt arbete

Förslaget avslutas med ett avsnitt om fortsatt arbete. Här diskuteras frågan om utveckling av formerna för tätortsnära reservat. De anvisningar och exempel som finns för reservat är inte inriktade på att behandla de tätortsnära områdenas särskilda förhållanden. I programförslaget framförs att formerna för reservat i tätortsnära områden med många pågående verksamheter behöver studeras vidare och ett utvecklingsarbete bör ske för att få fram goda exempel.

I samma avsnitt nämns frågan om hur naturmark kan ges en starkare ställning i detaljplaner. Idag är det relativt enkelt att ändra en detaljplan så att naturmark tas i anspråk för annat ändamål än som ursprungligen var avsett. I programförslaget nämns att det kan övervägas om det inte i plan- och bygglagen borde finnas en möjlighet att – i vissa fall – ge naturområden en starkare ställning än idag.

Kontoret stöder förslaget att en arbetsgrupp med representanter från länsstyrelsen, RTK och kommunerna bildas för att studera båda dessa frågor.

Frågan om att bilda stiftelse för förvaltning har inte tagits upp i detta program. Den frågan har tagits upp i andra sammanhang.

Kontoret stöder förslaget att de regionala aktörerna i samverkan med kommunerna bör utreda om det finns förutsättningar att gå vidare i detta arbete

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 4 september 2003 att som svar på remissen överlämna och återopla kontorets utlåtande, samt därutöver anföra följande.

Majoritetens avser att driva på arbetet med skydd för tätortsnära natur och under mandatperioden avsätta ett flertal grönområden som Naturresevat.

Reservation anfördes av *Lotta Edholm m.fl.* (fp), bilaga.

Reservation anfördes av *Ingvar Snees m.fl.* (m), bilaga.

Särskilt uttalande gjordes av *Kersti Py Börjeson m.fl.* (s), *Torsten Sandgren* (v) och *Cecilia Obermüller* (mp), bilaga.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 31 juli 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län har på uppdrag av regeringen och i samarbete med regionplane- och trafikkontoret tagit fram ett förslag till program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges varaktigt skydd och förvaltning. Avsikten med programmet är att det ska vara ett underlag för genomförande av skydd, förvaltning och utveckling av dessa områden under en 10-årsperiod.

Kontoret anser att det är positivt att länsstyrelsen, RTK och kommunerna tillsammans tar fram ett program för skydd och förvaltning av de mest värdefulla tätortsnära grönområdena. De områden inom Stockholms stad som tas upp i programmet är de områden där skydd enligt miljöbalken ska utredas enligt Översiktsplan 99. Enligt det nyligen antagna Miljöprogrammet ska ingen exploatering ske i dessa områden.

Enligt förslaget tidsplan ska reservatsutredningar bedrivas för Järva friområde, Norra Djurgården, Sätterskogen, Kyrkhamn-Lövsta, Årstadaskogen med Årsta holmar och Nacka friluftsområde under åren 2004-2006. Reservatsutredningar för Södra Djurgården, Älvsjöskogen, Rågsveds friområde och Fagersjöskogen föreslås förläggas till perioden 2007-2013. Även Flatensområdet och Grimstadaskogen ingår i den första gruppen, men här hoppas kontoret att ett säkerställandebeslut kan fattas i Kommunfullmäktige redan under 2003. Tidsplanen för säkerställande inom Stockholms stad bedöms vara rimlig.

För samtliga områden inom Stockholms stad föreslås kommunen som genomförare av skyddet, fransett Norra respektive Södra Djurgården där länsstyrelsen, alternativt kommunen föreslås vara genomförare. Kontoret anser att det är befogat att det eventuellt blir länsstyrelsen som beslutar om skydd för dessa områden, då länsstyrelsen har samordningsansvaret för Nationalstadsparken.

Av programförslaget framgår att väsentliga delar av Hanvedenkilen, Gömmarenkilen och Järvakilen utanför kommungränsen även efter programmets genomförande kommer att sakna juridiskt skydd. Ett fortsatt mellankommunal samarbete kring den regionala grönstrukturen är därför viktig.

Kontoret stöder förslaget att en arbetsgrupp med representanter från länsstyrelsen, RTK och kommunerna bildas för att studera formerna för reservat i tätortsnära områden med många pågående verksamheter.

Kontoret ställer sig däremot inte bakom förslaget att arbetsgruppen också ska utreda hur naturmark kan ges en starkare ställning i detaljplaner. Kontoret anser att dagens möjligheter att säkra naturmark i detaljplan *eller* genom reservatsbildning är tillräckliga.

Kontoret anser också att länsstyrelsen bör föreslå de centrala myndigheterna att en översyn görs av vilka områden som bedöms vara av riksintresse för friluftslivet.

UTLÅTANDE

Ärendet

Länsstyrelsen i Stockholms län har i samarbete med regionplane- och trafikkontoret tagit fram ett förslag till ett program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges varaktigt skydd och förvaltning. Underhandssamråd med tjänstemän från

samtliga berörda kommuner har skett. Inom Stockholms stad har underhandskontakter tagits med Stadsbyggnadskontoret, Miljöförvaltningen och Gatu- och fastighetskontoret.

Förslaget innehåller utpekade områden som föreslås få ett skydd som naturreservat eller kulturresevat. För varje område har angivits om det är länsstyrelsen eller respektive kommun som föreslås ta på sig rollen att genomföra skyddet. I något fall anges länsstyrelsen alternativt kommunen som genomförare.

Avsikten med programmet är att det ska vara ett underlag för genomförande av skydd, förvaltning och utveckling av de mest värdefulla naturområdena under en 10-årsperiod. Programmet har delats in i två perioder, 2004-2006 respektive 2007-2013.

Stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och gatu- och fastighetsnämnden har fått programförslaget på remiss från kommunstyrelsen för yttrande senast den 1 september. Hela förslaget finns att hämta från länsstyrelsens hemsida www.ab.lst.se, under publikationer.

Bakgrund

Regeringen gav i juni 2002 länsstyrelserna i Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län i uppdrag att ta fram var sitt program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges varaktigt skydd och förvaltning. I uppdraget hänvisar regeringen till det nationella miljökvalitetsmålet ”God bebyggd miljö”. Dessutom anför regeringen:

Det starka trycket från de olika exploateringsintressena gör att naturvärden, i synnerhet i storstadsregionerna, bör säkerställa de bäst lämpade mark- och vattenområdena för friluftsliv och naturvård och ge dessa ett långsiktigt skydd med stöd av bestämmelserna i 7 kap. miljöbalken. Att långsiktigt reservera mark och vatten för friluftsliv och biologisk mångfald är lika viktigt och självklart som att reservera mark för t.ex. vägar och järnvägar, bostäder och arbetsplatser. Det handlar om friluftsliv, natur- och kulturmiljöupplevelser, god tillgänglighet, men också om behov av spridningskorridorer och vidmakthållande av grönstrukturen. Arbetet bör bedrivas aktivt så att man så långt det är möjligt undviker en situation där det handlar om att ”skydda det som blir kvar”.

Kontorets synpunkter

Allmänt

Kontoret anser att det är positivt att länsstyrelsen, RTK och kommunerna tillsammans tar fram ett program för skydd och förvaltning av de värdefulla tätortsnära grönområdena. De områden inom Stockholms stad som tas upp i programmet är de områden där skydd enligt miljöbalken ska utredas enligt Översiktsplan 99. Enligt det nyligen antagna Miljöprogrammet ska ingen exploatering ske i dessa områden. Någon exakt avgränsning av områdena är inte gjorda i översiktsplanen eller länsstyrelsens programförslag, utan görs i utredningen av respektive område.

Flera nyligen genomförda enkäter har visat att samtliga områden som är aktuella för utredning om naturreservat kommer högt upp på listan över stockholmarnas favoritplatser.

För samtliga områden inom Stockholms stad föreslås kommunen som genomförare av skyddet, fransett Norra respektive Södra Djurgården där länsstyrelsen, alternativt kommunen föreslås vara genomförare. Kontoret anser att det är befogat att det eventuellt blir länsstyrelsen som beslutar om skydd för dessa områden, då länsstyrelsen har samordningsansvaret för Nationalstadsparken.

Skydd av de regionala grönsambanden

För att grönstrukturen inom Stockholms stad ska kunna bibehålla sina kvaliteter behöver sambanden i de regionala grönkilarna bestå. Kontoret anser därför att det är mycket positivt att en stor del av kilarna redan är skyddade eller föreslås skyddas. Av programförslaget framgår dock att väsentliga delar av Hanvedenkilen, Gömmarenkilen och Järvakilen utanför kommungränsen

även efter programmets genomförande kommer att sakna juridiskt skydd. En fortsatt mellankommunalt samarbete kring den regionala grönstrukturen är därför viktig.

Tidsplan

Enligt förslagets tidsplan ska reservatsutredningar bedrivas för Järva friområde, Norra Djurgården, Sätterskogen, Kyrkhamn-Lövsta, Årstaskogen med Årsta holmar och Nacka friluftsområde under åren 2004-2006. Även Flatenområdet och Grimstaskogen ingår i den första gruppen, men här kan ett säkerställandebeslut fattas i Kommunfullmäktige redan under 2003. Reservatsutredningar för Södra Djurgården, Älvsjöskogen, Rågsveds friområde och Fagersjöskogen föreslås förläggas till perioden 2007-2013. Denna tidplan för Stockholms stad bedöms vara rimlig. Reservatsutredningar bör dock bedrivas parallellt med annan planering och tidsplanen kan därför behöva förändras om nya planeringssituationer uppkommer. Målet bör dock vara att områdena skall få ett lagligt skydd inom angiven period.

Varaktigt skydd och förvaltning

För Stockholms del innebär förslaget ett välkommet tillskott av skyddad natur inom kommunen. Arbetet med att hålla hög klass på naturområdena upphör dock inte i och med att de blivit skyddade. Snarare ökar kraven och vikten av en ändamålsenligt skötsel och en väl fungerande tillsyn. Förvaltningen av områdena (sedan de skyddats) har fått en underordnad roll i programmet och behöver utvecklas vidare. Till exempel bör vikten av tillsyn i skyddad natur betonas genom att ansvariga tillsynsmyndigheter pekas ut för vart och ett av de nytillkommande områdena. Det är även viktigt att det avsätts medel för skötsel av skyddad natur. Inom staden bör öronmärkta medel avsättas för skötseln av de nya reservaten.

För många av de föreslagna reservaten i Stockholm måste relevanta beslutsunderlag tas fram eller revideras. I flertalet reservat sker också olika aktiviteter som skall fungera parallellt med skyddet. I tätortsnära natur som skyddas kommer dispensgivningsärenden och tillsynsfrågor att få en ökad betydelse, vilket bör framhåvas i programmet och även beaktas i stadens fortsatta interna planering.

Fortsatt arbete

Förslaget avslutas med ett avsnitt om fortsatt arbete. Här diskuteras frågan om utveckling av formerna för tätortsnära reservat. De anvisningar och exempel som finns för reservat är inte inriktade på att behandla de tätortsnära områdenas särskilda förhållanden. I programförslaget framförs att formerna för reservat i tätortsnära områden med många pågående verksamheter behöver studeras vidare och ett utvecklingsarbete bör ske för att få fram goda exempel.

I samma avsnitt tas frågan om hur naturmark kan ges en starkare ställning i detaljplaner upp. I programförslaget nämns att det kan övervägas om det inte i plan- och bygglagen borde finnas en möjlighet att – i vissa fall – ge naturområden en starkare ställning än idag.

Kontoret stöder förslaget att en arbetsgrupp med representanter från länsstyrelsen, RTK och kommunerna bildas för att studera formerna för reservat i tätortsnära områden med många pågående verksamheter.

Kontoret ställer sig däremot inte bakom förslaget att arbetsgruppen också ska utreda hur naturmark kan ges en starkare ställning i detaljplaner. Kontoret anser att dagens möjligheter att säkra naturmark i detaljplan eller genom reservatsbildning är tillräckliga.

Riksintresse för friluftsliv

Områden av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet ska enligt miljöbalken skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. En översyn av områden av riksintresse för naturvård gjordes 1996-1999. Någon översyn av områden av riksintressen för friluftsliv har däremot inte gjorts. Mycket ny kunskap om grönområdets betydelse

för människors hälsa och livskvalitet har kommit fram det senaste decenniet. I Stockholms län har också flera kartläggningar av friluftsliv och upplevelsevärden i grönstrukturen visat på hur t.ex. de regionala grönskilarnas används och värderas. Länsstyrelsen bör därför föreslå de centrala myndigheterna att en översyn görs av vilka områden som bedöms vara av riksintresse för friluftslivet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade den 26 augusti 2003 enligt förvaltningens förslag att tillstyrka förslaget till program.

Reservation anfördes av *Magnus Hellström m.fl. (m)*, bilaga.

Reservation anfördes av *Gustav Åkerblom (fp)* och *Jakob Forssmed m.fl. (kd)*, bilaga.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 11 augusti 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län har på uppdrag av regeringen och i samarbete med Regionplane- och trafikkontoret tagit fram ett förslag till program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges ett varaktigt skydd och förvaltning. Avsikten med programmet är att det ska vara ett underlag för genomförande av skydd, förvaltningen och utveckling av dessa områden under en 10-årsperiod.

Förvaltningen anser att det är positivt att länsstyrelsen, RTK och kommunerna tillsammans tar fram ett program för skydd och förvaltning av de mest värdefulla tätortsnära grönområdena. De områden inom Stockholms stad som tas upp i programmet är de områden där skydd enligt miljöbalken ska utredas enligt Översiktsplan 99. Enligt Stockholms miljöprogram ska ingen exploatering ske i dessa områden.

Enligt förslagets tidsplan ska reservatsutredningar bedrivas för Järva friområde, Norra Djurgården, Sätterskogen, Kyrkhamn-Lövsta, Årstaskogen med Årsta holmar och Nacka friluftsområde under åren 2004-2006. Reservatsutredningar för Södra Djurgården, Älvsjöskogen, Rågsveds friområde och Fagersjöskogen föreslås förläggas till perioden 2007-2013. Även Flatenområdet och Grimstaskogen ingår i den första gruppen, men här hoppas förvaltningen att ett säkerställandebeslut kan fattas i Kommunfullmäktige redan under 2003. Tidsplanen för säkerställande inom Stockholms stad bedöms vara rimlig.

För samtliga områden inom Stockholms stad föreslås kommunen som genomförare av skyddet, fransett Norra respektive Södra Djurgården där länsstyrelsen, alternativt kommunen föreslås vara genomförare. Förvaltningen anser att det är befogat att det eventuellt blir länsstyrelsen som beslutar om skydd för dessa områden, då länsstyrelsen har samordningsansvaret för Nationalstadsparken. Av programförslaget framgår att väsentliga delar av Hanvedenkilen, Gömmarenkilen och Järvakilen utanför kommungränsen även efter programets genomförande kommer att sakna juridiskt skydd. Programmet bör därför utökas så att hela den regionala grönstrukturen framöver kan ges ett ändamålsenligt skydd.

Förvaltningen stöder förslaget att en arbetsgrupp med representanter från länsstyrelsen, RTK och kommunerna bildas för att studera dels formerna för reservat i tätortsnära områden med många pågående verksamheter, dels hur naturmark kan ges en starkare ställning i detalplaner.

Förvaltningen anser också att länsstyrelsen bör föreslå de centrala myndigheterna att en översyn görs av vilka områden som bedöms vara av riksintresse för friluftslivet.

Bakgrund

Regeringen gav i juni 2002 länsstyrelserna i Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län i uppdrag att ta fram var sitt program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för

friluftsliv och naturvård kan ges varaktigt skydd och förvaltning. I uppdraget hänvisar regeringen till det nationella miljö kvalitetsmålet "God bebyggd miljö". Dessutom anför regeringen:

"Det starka trycket från de olika exploateringsintressena gör att naturvärden, i synnerhet i storstadsregionerna, bör säkerställa de bäst lämpade mark- och vattenområdena för friluftsliv och naturvård och ge dessa ett långsiktigt skydd med stöd av bestämmelserna i 7 kap. miljöbalken. Att långsiktigt reservera mark och vatten för friluftsliv och biologisk mångfald är lika viktigt och självklart som att reservera mark för t.ex. vägar och järnvägar, bostäder och arbetsplatser. Det handlar om friluftsliv, natur- och kulturmiljöupplevelser, god tillgänglighet, men också om behov av spridningskorridorer och vidmakthållande av grönstrukturen. Arbetet bör bedrivas aktivt så att man så långt det är möjligt undviker en situation där det handlar om att skydda det som blir känsstyrelsen i Stockholms län har i samarbete med regionplane- och trafikkontoret tagit fram ett förslag till ett program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges varaktigt skydd och förvaltning i Stockholmsregionen. Underhandssamråd med tjänstemän från samtliga berörda kommuner har skett. Inom Stockholms stad har underhandskontakter tagits med Stadsbyggnadskontoret, Miljöförvaltningen och Gatu- och fastighetskontoret. Förslaget innehåller utpekade områden som föreslås få ett skydd som naturreservat eller kulturresevat. För varje område har angivits om det är länsstyrelsen eller respektive kommun som föreslås ta på sig rollen att genomföra skyddet. I något fall anges länsstyrelsen alternativt kommunen som genomförare. Avsikten med programmet är att det ska vara ett underlag för genomförande av skydd, förvaltning och utveckling av de mest värdefulla naturområdena under en 10-årsperiod. Programmet har delats in i två perioder, 2004-2006 respektive 2007-2013. Stadsbyggnadsnämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden och Gatu- och fastighetsnämnden har fått programförslaget på remiss från Kommunstyrelsen för yttrande senast den 1 september. Hela förslaget finns att hämta från länsstyrelsens hemsida www.ab.lst.se, under publikationer.

Förvaltningens synpunkter

Allmänt

Förvaltningen anser att det är positivt att länsstyrelsen, RTK och kommunerna tillsammans tar fram ett program för skydd och förvaltning av de värdefulla tätortsnära grönområdena. De områden inom Stockholms stad som tas upp i programmet är de områden där skydd enligt miljöbalken ska utredas enligt Översiktsplan 99. Enligt Stockholms miljöprogram ska ingen exploatering heller ske i dessa områden. Någon exakt avgränsning av områdena är inte gjorda i översiktsplanen eller länsstyrelsens programförslag, utan kommer göras i samband med utredningen av respektive område.

Flera nyligen genomförda enkäter har visat att samtliga områden som är aktuella för utredning om naturreservat kommer högt upp på listan över stockholmarnas favoritplatser. För samtliga områden inom Stockholms stad föreslås kommunen som genomförare av skyddet, fränsett Norra respektive Södra Djurgården där länsstyrelsen, alternativt kommunen föreslås vara genomförare. Förvaltningen anser att det är befogat att det eventuellt blir länsstyrelsen som beslutar om skydd för dessa områden, då länsstyrelsen har samordningsansvaret för Nationalstadsparken.

Skydd av de regionala grönsambanden

För att grönstrukturen inom Stockholms stad ska kunna bibehålla sina kvaliteter behöver sambanden i de regionala grönkilarna bestå. Förvaltningen anser därför att det är mycket positivt att en stor del av kilarna redan är skyddade eller föreslås skyddas. Av programförslaget framgår dock att väsentliga delar av Hanvedenkilen, Gömmarenkilen och Järvakilen utanför kommungränsen även efter programmets genomförande kommer att sakna juridiskt skydd. Programmet bör därför utökas så att hela den regionala grönstrukturen framöver kan ges ett ändamålsenligt skydd. Ett utökat mellankommunalt samarbete kring den regionala grönstrukturen är också viktigt.

Tidsplan

Enligt förslaget tidsplan ska reservatsutredningar bedrivas för Järva friområde, Norra Djurgården, Sätterskogen, Kyrkhamn-Lövsta, Årstaskogen med Årsta holmar och Nacka friluftsområde under åren 2004-2006. Även Flatenområdet och Grimstaskogen ingår i den första gruppen, men här kan ett säkerställandebeslut fattas i Kommunfullmäktige redan under 2003. Reservatsutredningar för Södra Djurgården, Älvsjöskogen, Rågsveds friområde och Fagersjöskogen föreslås förläggas till perioden 2007-2013. Denna tidplan för Stockholms stad bedöms vara rimlig. Även om reservatsutredningar kommer att bedrivas parallellt med annan planering i staden, bör målet vara att områdena skall ha fått ett lagligt skydd inom angiven period.

Varaktigt skydd och förvaltning

För Stockholms del innebär förslaget ett välkommet tillskott av skyddad natur inom kommunen. Arbetet med att hålla hög klass på naturområdena upphör dock inte i och med att de blivit skyddade. Snarare ökar kraven och vikten av en ändamålsenligt skötsel och en väl fungerande tillsyn. Förvaltningen av områdena (sedan de skyddats) har fått en underordnad roll i programmet och behöver utvecklas vidare. Till exempel bör vikten av tillsyn i skyddad natur betonas genom att ansvariga tillsynsmyndigheter pekas ut för vart och ett av de nytillkommande områdena. Det är även viktigt att det avsätts medel för skötsel av skyddad natur. Inom staden bör öronmärkta medel avsättas för skötseln av de nya reservaten.

För många av de föreslagna reservaten i Stockholm måste relevanta beslutsunderlag tas fram eller revideras. I flertalet reservat sker också olika aktiviteter som skall fungera parallellt med skyddet. I tätortsnära natur som skyddas kommer dispensgivningsärenden och tillsynsfrågor att få en ökad betydelse, vilket bör framhåvas i programmet och även beaktas i stadens fortsatta interna planering.

Fortsatt arbete

Förslaget avslutas med ett avsnitt om fortsatt arbete. Här diskuteras frågan om utveckling av formerna för tätortsnära reservat. De anvisningar och exempel som finns för reservat är inte inriktade på att behandla de tätortsnära områdenas särskilda förhållanden. I programförslaget framförs att formerna för reservat i tätortsnära områden med många pågående verksamheter behöver studeras vidare och ett utvecklingsarbete bör ske för att få fram goda exempel.

I samma avsnitt tas frågan om hur naturmark kan ges en starkare ställning i detaljplaner upp. Idag är det relativt enkelt att ändra en detaljplan så att naturmark tas i anspråk för annat ändamål än som ursprungligen var avsett. I programförslaget nämns att det kan övervägas om det inte i plan- och bygglagen borde finnas en möjlighet att – i vissa fall – ge naturområden en starkare ställning än idag. Kontoren stöder förslaget att en arbetsgrupp med representanter från länsstyrelsen, RTK och kommunerna bildas för att studera båda dessa frågor.

Riksintresse för friluftsliv

Områden av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet ska enligt miljöbalken skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. En översyn av områden av riksintresse för naturvård gjordes 1996-1999. Någon översyn av områden av riksintressen för friluftsliv har däremot inte gjorts. Mycket ny kunskap om grönområdets betydelse för människors hälsa och livskvalitet har kommit fram det senaste decenniet. I Stockholms län har också flera kartläggningar av friluftsliv och upplevelsevärden i grönstukturen visat på hur t.ex. de regionala grönkilarnas används och värderas. Länsstyrelsen bör därför föreslå de centrala myndigheterna att en översyn görs av vilka områden som bedöms vara av riksintresse för friluftslivet.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade den 26 augusti 2003 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen, samt därutöver anföra följande.

I stadsplanearbetet av så viktiga områden som Grimsta och Lövsta-Kyrkhamn bör ett program utarbetas vid samma tidpunkt för hela området, Lövsta – Kyrkhamn respektive Grimsta och då måste såväl natur- och kulturvärden och dess stora värde som rekreationsområde beaktas. Uppmärksamma Lövstaområdets markföreningar med behov av sanering. Stadsdelsnämnden har tidigare (våren 2002) avslagit en begränsad bebyggelse i Kyrkhamn planerad av NCC. Stadsdelsnämnden står fast vid detta beslut.

Den framtida tekniska försörjning, trafikförsörjning, service behovet av bostäder mm bör presenteras i en och samma plan så att delprojekt då och då inte ”äter upp” helheten.

Nämnden ställer sig positiv till att Grimsta grönområde föreslås skyddas som naturreservat. Området Grimstaskogen med dess specifika kulturmark är idag en viktig lunga för boende i såväl Vällingbyområdet som Spånga, Tensta och Rinkeby. Närheten till Råcksta träsk (Kvarnsjön) och Kaanans bad och strövområden gör området ovärderligt.

Särskilt uttalande gjordes av *Catharina Hillerström m.fl. (m)*, bilaga.

Särskilt uttalande gjordes av *Birgitta Wosse (mp)*, bilaga.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande från den 26 juni 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Regeringen har gett Länsstyrelsen i uppdrag att tillsammans med andra aktörer i länet ta fram ett program för hur de mest värdefulla naturområdena för friluftsliv och naturvård ska få varaktigt skydd och förvaltning.

Ett antal områden räknas upp i Länsstyrelsens rapport ”Aldrig långt till naturen - Skydd av tätortsnära natur i Stockholmsregionen”. De områden som berörs i Hässelby-Vällingby är Grimstaskogen och Kyrkhamn Lövsta (se utdrag ur rapporten i bilaga 1). Dessa områden bedöms avsättas som naturreservat under perioden 2004-06. Områdena är föreslagna att skyddas som naturreservat även i stadens översiktsplan från 1999.

Förvaltningen instämmer i att de båda områdena bör avsättas som naturreservat. Förvaltningen föreslår vidare att i Lövsta-Kyrkhamnsområdet bör inriktningen vara att skapa ett mer avstört ströv- och friluftsområde medan i Grimstaskogen kan ett något mer varierat utbud av aktiviteter tillåtas.

Förvaltningens förslag

Synpunkter på rapportens innehåll

Beskrivningarna av områdena är kortfattade, områdets olika naturvärden framgår inte det framgår inte heller varför respektive område bör avsättas som naturreservat. En mer utförlig beskrivning hade varit att föredra inte minst för att visa på möjligheten att bevara olika naturtyper.

Lövsta – Kyrkhamn

I Lövsta-Kyrkhamn finns förutsättningar att skapa ett stort sammanhängande naturområde eftersom det gränsar till Järfällas naturreservat.

Föreskrifterna bör skrivas så att man i området huvudsakligen tillåter verksamheter och aktiviteter i området och dess närhet som inte inkräktar på eller stör det rörliga friluftslivet. Stor restriktivitet bör råda när det gäller bullrande och störande verksamheter i områdets närhet eftersom frihet från buller är en av förutsättningarna för naturupplevelsen.

En viss försiktig bostadsbebyggelse intill reservatet kan enligt förvaltningen tillåtas, om utbyggnaden kan ske på ett sådant sätt att ändamålet med reservatet inte äventyras. Förvaltningen står bakom förslaget att bebygga nuvarande Lövsta soptipp och angränsande område med bostäder. Förvaltningen anser att avvecklingen av Lövsta soptipp till förmån för ett nytt bostadsområde skulle bidra positivt till förädlingen av området om det sker på ett måttfullt och ej alltför storskaligt sätt. Utbyggnaden av bostadsområdet i Lövsta kan påverka gränsdragningen för reservatet. Således bör gränsjusteringar för reservatet ske med hänsyn till den eventuella bebyggelsen. Reservatsskydd för området får ej inkräkta på utveckling av verksamheterna kring Kyrkhamn där renoveringar av byggnader och inrättande av olika verksamheter (fältskola, ateljéer etc.) planeras.

I Lövsta-Kyrkhamn är det som nämns i rapporten viktigt med mellankommunal samverkan med Järfälla för att befästa områdets naturvärden. Samverkan bör vara inriktad på att bevara ett större sammanhängande del av en ”grönkil”.

Grimstaskogen

Grimstaskogen ”tål” ett något mer varierat inslag av aktiviteter eftersom det redan är utsatt för ett så hårt besöksstryck från intilliggande bostadsområden och eftersom det kommer att beröras av en eventuell framtida Nord - Sydförbindelse. Dock är det viktigt att även här vara restriktiv till störande/bullrande verksamheter i området och dess närhet. Vägdragningen bör ske med största möjliga hänsyn till det framtida reservatet och det rörliga friluftslivet. Utformningen bör ske med minimalt inkräktande på området både ytmässigt och med tanke på vägbuller etc. även under byggtiden.

När det gäller Grimstaskogen så kan förvaltningen tänka sig viss begränsad bebyggelse som förtätning i anslutning till dagens bostadsbebyggelse om det kan ske utan att värdefulla natur och friluftsvärden går förlorade och om det inte äventyrar ändamålet med reservatet.

Synpunkter när det gäller inrättande och skötsel av reservaten

Stadsdelsförvaltningen anser sig inte ha ekonomi för områdenas skötsel i större omfattning än dagens nivå. Således behöver ytterligare medel tillskjutas från staden centralt eller staten om ett fullgott skydd för områdenas naturvärden och andra värden ska säkerställas. Även för upprättandet av reservaten, med skyltning restaurering av naturmarker mm., bör särskilda medel tillsättas från staden centralt.

Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade den 28 augusti 2003 att godkänna och översända tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av *Magnus Hellström m.fl.* (m), bilaga.

Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande från den 25 juli 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Till Liljeholmens stadsdelnämnd har inkommit program för skydd av tätortsnära natur "Aldrig långt till naturen" från Länsstyrelsen i Stockholms län.

Regeringen har gett länsstyrelserna i Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län i uppdrag att ta fram var sitt program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges varaktigt skydd och förvaltning. Programmet ska redovisa vilka områden i respektive storstadsregion som omfattas av programmet, ansvarsfördelning beträffande säkerställande och förvaltning av respektive område samt tidplan för genomförande.

I programmet har man gett begreppet tätortsnära natur en vid tolkning, nämligen natur i Stockholmsregionen och dess närmaste omgivning. Uppgiften har varit att föreslå områden som kan skyddas som reservat enligt miljöbalkens bestämmelser.

Programmet är dock inte formellt bindande för staten, kommunerna eller andra aktörer.

Bland de föreslagna områdena återfinns inget inom Liljeholmens stadsdelsområde.

De närmaste är Årstaskogen och Årsta holmar som ingår i Enskede-Årsta samt Maria-Gamla stans stadsdelsområden.

Förvaltningen har lämnat synpunkter på helhetssyn mellankommunal samordning, Årstaskogen och Årsta holmar som föreslagna områden samt möjligheterna till finansieringen av områdesskydden.

Förvaltningen föreslår att stadsdelnämnden godkänner och översänder tjänsteutlåtandet som svar på remissen till Kommunstyrelsen.

Ärendets beredning

Ärendet är berett inom Personal- och utredningsavdelningen.

Bakgrund

Till Liljeholmens stadsdelnämnd inkom 2003-05-27 program för skydd av tätortsnära natur "Aldrig långt till naturen" från Länsstyrelsen i Stockholms län. Yttrande önskas senast 2003-09-01.

Nedan följer en övergripande presentation av programmets innehåll, vissa utdrag bifogas också tjänsteutlåtandet.

Program för tätortsnära natur i Stockholmsområdet

Regeringen har gett länsstyrelserna i Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län i uppdrag att, utifrån befintlig kunskap och i samarbete med berörda kommuner, ta fram var sitt program för hur de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård kan ges varaktigt skydd och förvaltning.

Programmen ska redovisa följande:

- ? vilka områden i respektive storstadsregion som omfattas av programmet
- ? ansvarsfördelning mellan staten och berörda kommuner beträffande säkerställande och förvaltning av respektive område
- ? tidplan för genomförande

Tätortsnära natur

I programmet har man valt att ge begreppet tätortsnära natur en vid tolkning, nämligen *natur i Stockholmsregionen och dess närmaste omgivning*. Programmet behandlar det område som ligger i det

centrala och halvcentrala bandet, ut till ca 30 kilometer från Stockholms centrum. Av länets kommuner berörs då alla utom Norrtälje, Nynäshamn och Nykvarn. När det gäller skärgårdsområdet ingår kust- och innerskärgårdsdelarna av Österåker, Vaxholm, Värmdö, Nacka, Tyresö och Haninge. Man har inte begränsat sig till naturområden inom något visst avstånd från bebyggelse utan innefattar både områden nära bebyggelse men också områden i de så kallade gröna kilarna mellan regionens tätbebyggelse och områden i anslutande landsbygdsområden.

Avgränsningen till regionens centralare delar motiveras bland annat av att exploateringstrycket på marken och nyttjandet av grönområden är som störst i storstadsregioner samt att den mellankommunala samordningen nämns som en viktig fråga i uppdraget. Denna samordning aktualiseras särskilt tydligt i regionens centralare delar där kommunernas gränser ofta möts i de gröna kilarna.

Arbetet har huvudsakligen inriktats på något större naturområden. Mindre grönområden och parker har väsentlig betydelse men tillgången på sådana är i högre grad en lokal fråga. Skyddet av dessa sker vanligtvis genom detaljplanering.

Programmet status

Regeringen anger att programmet ska vara ett underlag för genomförande av skydd, förvaltning, och utveckling av de mest värdefulla naturområdena. Därför har uppgiften varit att föreslå områden som kan skyddas som reservat enligt miljöbalkens bestämmelser.

Storstockholm är en expansiv region där det råder stor konkurrens om markanvändningen. Programmet utgör en del i en helhetssyn för att få en hållbar utveckling och en attraktiv region. I det avseendet kan programmet ses som en del i genomförandet av Regional utvecklingsplan 2001 för Stockholmregionen (RUF).

Programmet är dock inte formellt bindande för staten, kommunerna eller andra aktörer.

Tidplan

Programmet omfattar en tidsperiod av tio år, perioden 2004 – 2013. Tidplanen är uppdelad på två perioder, en tidig som omfattar tre år, 2004 – 2006 och en sen som omfattar sju år, 2007 – 2013. Handläggningen av områdesskydd är en relativt omfattande process. Tidplanen ger utrymme för projekt som ligger nära i tiden liksom sådana som kan förväntas bli genomförda längre fram.

Urval och värdering av områden

I uppdraget anges naturvärden, värden för friluftslivet och kulturmiljövärden som viktiga urvalsgrunder. Urvalet av områden har gjorts efter överläggningar med kommunerna och med utgångspunkt från kommunernas översiktsplaner och regionplanen. Även andra underlag har använts, till exempel Region- och trafikplanekontorets (RTK) rapport Grönstrukturen i Stockholmsregionen, riksintresseredovisningar, Länsstyrelsens naturkatalog samt RTK's koncept till redovisning av upplevelsevärden, så kallade sociala värden.

Föreslagna områden

Bland de föreslagna områdena återfinns inget inom Liljeholmens stadsdelsområde.

De närmaste är Årstaskogen och Årsta holmar som ingår i Enskede-Årsta samt Maria-Gamla stans stadsdelsområden. Däremot berörs invånarna i Liljeholmen av tillgången till Årstaskogen som rekreationsområde.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen anser att programmet är väl genomtänkt och ger en helhetssyn på behovet av skydd för tätortsnära natur för hela Stockholmsregionen. Programmet fokuserar även på

mellankommunal samordning, vilket i kombination med en god helhetssyn, ger förutsättningar att minska risken för att olika grönområden sakta men säkert förminskas eller försvinner.

Liljeholmens stadsdelsområde berörs inte direkt av förslagen i programmet. Däremot berörs invånarna i Liljeholmen av tillgången till Årstaskogen som rekreationsområde, där även Årsta holmar räknas in som det vackra bidrag till grönstrukturen som de utgör. Det är viktigt att dessa grönområden skyddas då exploateringsstrycket är särskilt hårt så nära Stockholms centrala delar. Detta har också varit en medveten strategi från stadens sida då utbyggnaderna i Årstadal har planerats att bevara så mycket som möjligt av naturmarken. Ändå är ett tydligare skydd för dessa områden mycket viktigt för att i längden bevara grönområdet som helhet anser förvaltningen.

Ett problem, vilket även behandlas i programmet, är finansieringen av områdesskydden. Huvuddelen av de föreslagna skydden av grönområden i Stockholms kommun är tänkta att genomföras och förvaltas av kommunen själv. Frågan är hur mycket Stockholm klarar av ekonomiskt. Förhoppningsvis kan en del klaras med hjälp av den statliga delfinansiering som omnämns i programmet. Önskvärt vore annars att staten tar ett större ekonomiskt ansvar för genomförandet och skötsel än vad som föreslås i programmet. Kanske främst med tanke på att Stockholms grönområden i hög utsträckning används av andra än stadens egna invånare.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner och översänder tjänsteutlåtandet som svar på remissen till Kommunstyrelsen.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd beslutade den 18 juni 2003 att tjänsteutlåtandet utgör nämndens svar på remissen.

Katarina-Sofia stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande från den 28 maj 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholm har fått i uppdrag av regeringen att ta fram ett program för varaktigt skydd av de mest värdefulla tätortsnära naturområdena. Länsstyrelsen har genomfört arbetet med ovanstående program tillsammans med landstingets region- och trafikplanekontor och företrädare för berörda kommuner. Remissen har sänts till ett antal stadsdelsförvaltningar och förvaltningar i Stockholms stad samt till övriga berörda kommuner i länet.

Programmet är ett åtgärdsprogram för vilka områden som kommunerna och länsstyrelsen avser att skydda som reservat, antingen kultur eller naturreservat, inom de närmaste 10 åren.

Stadsdelsförvaltningen ser positivt på det framtagna programmet för skydd av de mest värdefulla tätortsnära naturområdena. Den tätortsnära naturen har en mängd olika värden som bör skyddas med hjälp av bland annat natur- och kulturreservat. Förvaltningen ser även positivt på att programmet ger en övergripande bild av hela regionens grönområden och deras behov av skydd.

Bakgrund

Länsstyrelsen i Stockholms län fick sommaren 2002 regeringens uppdrag att ta fram ett program för varaktigt skydd av de mest värdefulla tätortsnära naturområdena. Länsstyrelserna i Västra Götalands län och Skåne län fick motsvarande uppdrag. Regeringen angav att programmet skulle tas fram tillsammans med kommunerna och innehålla de områden som skall skyddas, vem som skall ansvara för genomförandet, förvaltare samt tidplan. Programmet ska rapporteras till regeringen senast den 1 oktober 2003.

Länsstyrelsen i Stockholms län har genomfört arbetet med ovanstående program tillsammans med landstingets region- och trafikplanekontor och företrädare för berörda kommuner.

Därutöver har även Kommunförbundet Stockholms län, Skogsvårdsstyrelsen, LRF samt miljö- och friluftsförbund deltagit i arbetet.

Underlag för remissvaret har varit remissen "Aldrig långt till naturen - skydd av tätortsnära natur i Stockholmsregionen".

Programförslagets innehåll

Programmet är ett åtgärdsprogram för vilka områden som kommunerna och länsstyrelsen avser att skydda som reservat inom de närmaste tio åren. Totalt föreslås 73 nya reservat (antingen natur- eller kulturreservat), varav staten ansvarar för att inrätta ca 20 och kommunerna ca 50 st. De föreslagna reservaten fördubblar landarens skyddad natur i Stockholmsregionen i ett område med en radie på 30 kilometer från centrum. De föreslagna reservaten är i de flesta fall angivna som bevarandeområden i kommunernas översiktsplaner.

Programmet syftar till att vara ett underlag för berörda aktörer i det fortsatta arbetet med att skydda den tätortsnära naturen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stadsdelsförvaltningen håller med om att den tätortsnära naturen har en mängd olika värden som bör skyddas med hjälp av bland annat natur- och kulturreservat. Dessa värden lyfts fram nedan.

Många undersökningar visar att vardagsnära natur är viktig för hälsan och vårt välbefinnande. Stadsbor har vid olika förfrågningar lyft fram hur viktigt det är att det finns grönområden i närheten.

Fysisk inaktivitet är en av de största riskfaktorerna för ohälsa och tidig död och friluftsliv är en viktig form av fysisk aktivitet. Forskning har visat att närmiljön har en avgörande betydelse för om man är fysiskt aktiv.

Andra värden som bör beaktas är vårt kulturarv, bevarande av variationsrikedom bland växter och djur och våra behov av rekreation. Att vistas i naturen kan även bidra till en större förståelse för en hållbar utveckling.

Förvaltningen anser att det är viktigt att frågan om den tätortsnära naturen tas med vid översiktsplanering.

Det är positivt att programmet ser till hela regionens grönområden och behovet av skydd. Grönområdena är inte enbart en fråga för de kommuner där de är belägna utan är ofta en tillgång även för boende i angränsande kommuner.

Nackareservatet, som gränsar till Hammarby sjöstad, är ett exempel på att grönområden i angränsande kommuner ofta är en tillgång och ett mål även för boende i angränsande kommuner. Reservatet utgör en stor tillgång för de boende i sjöstaden, som via en ekodukt når grönområdet. Även Årsta skogar är ett av de föreslagna reservaten som de boende i Hammarby sjöstad når via en angränsande strandlinje.

Stadsdelsförvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden med detta godkänner att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

RESERVATIONER M M

Gatu- och fastighetsnämnden

Reservation anfördes av Sten Nordin m.fl. (m) och Ulf Fridebäck m.fl. (fp) enligt följande.

Gatu- och fastighetsnämnden beslutar

1. att i huvudsak bifalla kontorets förslag till beslut
2. att därutöver anför följande

Det är viktigt att skydda de värden som naturen i vår omgivning innebär. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att dessa inte kan vara de enda värden som tas i beaktande vid utformandet av framtidens Stockholm. Vi lever i en modern storstad, men samtidigt som detta naturligtvis gör att naturvärden är angelägna måste vi också se att de människor som lever i denna storstad även måste ha tillgång till bostäder, fritidsytor, arbetsplatser, infrastruktur och parkeringsplatser. Staden måste tillåtas vara stad, även om detta sker med beaktande av den tätortsnära naturen.

Det nu föreliggande förslaget tar för ensidigt ställning för skydd av naturen, och omöjliggör därmed de andra mål som staden har bland annat för bostadsbyggande. Inte minst går den rigida inställningen till naturskydd stick i stäv med de mål regeringen själv har satt upp för bostadsbyggande i regionen.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av Lotta Edholm m.fl. (fp) enligt följande.

Att stadsbyggnadsnämnden i huvudsak bifaller kontorets förslag, samt därutöver anför följande:

Länsstyrelsens förslag till program berör många och stora naturområden i Stockholm. Några av dem är självklara för reservatsbildningar, t ex Djurgården. Andra är mer tveksamma och måste sättas i relation till behovet av nya bostadsområden. Varje förslag till reservat måste därför prövas för sig.

Reservation anfördes av Ingvar Snees m.fl. (m) enligt följande.

Att stadsbyggnadsnämnden uppmanar Länsstyrelsen att återkomma med ett nytt förslag, samt därutöver anför följande:

Det stora problemet i Stockholmsregionen är inte att vi har för få grönområden, utan att vi har för få bostäder. Det är naturligtvis av stor vikt att det finns behagfulla grönområden i anslutning till en storstad, men detta måste också ställas i relation till andra viktiga prioriteringar. Även om grönområden är av stor betydelse för Stockholm finns det därför stora problem med att bestämma markanvändningen långsiktigt på det sätt som detta förslag innebär. Det är heller inte så det i varje givet läge är just ett naturreservat som är det mest optimala för människor i staden. Det finns till exempel anledning att påminna om att fritidsområden och idrottsplatser är lika viktiga rekreationsområden som ett naturreservat.

Aktuell statistik från USK visar att människor flyttar från Stockholm och att bostadsbyggandet minskar. Det finns i det läget ytterligare skäl att inte fatta beslut om att låsa mark för ett specifikt användningsområde för lång tid framöver. Ett program som fastslår att mark skall tas i anspråk för naturreservat i den utsträckning som här föreslås riskerar dessvärre att

ytterligare försämra den utveckling med utflyttning och avstannat bostadsbyggande vi idag står inför. En modern storstad måste kunna erbjuda såväl grönområden som bostäder.

Särskilt uttalande gjordes av Kersti Py Börjeson m.fl. (s), Torsten Sandgren (v) och Cecilia Obermüller (mp) enligt följande.

Majoriteten avser att driva på arbetet med skydd för tätortsnära natur och under mandatperioden avsätta ett flertal grönområden som Naturreservat.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av Magnus Hellström (m) enligt följande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden skulle besluta

1. i huvudsak anta förvaltningens förslag till yttrande
2. därutöver anför följande.

Stockholm är en storstad där naturen aldrig är långt borta. De många parkerna och närheten till havet och skärgården bidrar starkt till Stockholms skönhet. I det fortsatta arbetet med stadsplanering och miljöarbete ska värnandet av dessa värden givetvis ingå som en viktig del. Stockholmarna ska även i framtiden ha nära till parker, hav, grönområden och andra platser för naturupplevelser.

Vi ställer oss dock delvis tveksamma inför länsstyrelsens förslag till program eftersom det i alltför hög grad bygger på bildandet av reservat. Som vi har framhållit vid tidigare ärenden är reservat inte alltid det bästa sättet att tillvarata en stads behov av naturområden. Reservat innebär en frysning och ett totalstopp för all framtida utveckling vid dessa platser. För en del av de föreslagna områdena är naturreservat ett lämpligt skydd, men att som länsstyrelsen föreslår inrätta 73 nya naturreservat är ett alltför stort hinder i Stockholms utvecklingsmöjligheter.

Moderaterna är positiva till att staden fortsätter att utveckla fler välskötta och vackra parker eller andra stadsnära grönområden. Genom en sådan modell behåller staden sin handlingsfrihet för att möta framtidens behov av nya bostadsområden, samtidigt som Stockholms karaktär av en naturnära storstad kan bibehållas.

Reservation anfördes av Gustav Åkerblom (fp) med instämmande av Jakob Forssmed (kd) enligt följande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden skulle besluta

1. inte anta förvaltningens förslag till yttrande vad gäller bildande av Järvområdets naturreservat
2. i övrigt anta förvaltningens förslag till yttrande
3. därutöver anför följande.

Vi är positiva till idén om att ta fram ett program för skydd av värdefulla naturområden i Stockholm och dess närhet. Däremot motsätter vi oss förslaget om att göra Järva friområde i dess nuvarande utformning till naturreservat. Järva kommer att påverkas vid flera viktiga infrastruktursatsningar däribland Förbifart Stockholm, Tvärbana Nord och förbättringar av E18. Det är av stor vikt att byggandet av dessa för regionen nödvändiga transportleder inte förhindras av att området i sin helhet utgör ett naturreservat.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Catharina Hillerström m.fl. (m) enligt följande.

Det är viktigt att skydda de värden som naturen i vår omgivning innebär. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att dessa inte kan vara de enda värden som tas i beaktande vid utformandet av framtidens Stockholm. Vi lever i en modern storstad, men samtidigt som detta naturligtvis gör att naturvärden är angelägna måste vi också se att de människor som lever i denna storstad även måste ha tillgång till bostäder, fritidsytor, arbetsplatser, infrastruktur och parkeringsplatser. Staden måste tillåtas vara stad, även om detta sker med beaktande av den tätortsnära naturen.

Det nu föreliggande förslaget tar för ensidigt ställning för skydd av naturen, och omöjliggör därmed de andra mål som staden har bland annat för bostadsbyggande. Inte minst går den rigida inställningen till naturskydd stick i stäv med de mål regeringen själv har satt upp för bostadsbyggande i regionen.

Särskilt uttalande gjordes av Birgitta Wosse (mp) enligt följande.

Miljöpartiet godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande fram till sista stycket på sidan 2 som börjar med ”En viss försiktig bostads.....”.

Miljöpartiet anser vidare:

Översiktsplanens markreservation på Lövsta bottnar i utredningar om framtida markbehov för ordning av kommunalteknisk verksamhet till resurshushållning och kretsloppslösningar.

Om marken inte kommer att utnyttjas för denna verksamhet vill miljöpartiet att ett grönområde återskapas. Lövsta och Kyrkhamn ingår då i ett sammanhängande naturmarksområde längs Mälaren, ett natur- och friluftsområde med stora natur- kultur- och rekreationsvärden.

Vi vill inte att bostäder byggs på nuvarande Lövsta soptipp med angränsade område.

Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Magnus Hellström m.fl. (m) enligt följande.

Nämnden skulle besluta att

1. I huvudsak bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Därutöver anför följande:

Stockholm är en storstad där naturen aldrig är långt borta. De många parkerna och närheten till havet och skärgården bidrar starkt till Stockholms skönhet. I det fortsatta arbetet med stadsplanering och miljöarbete ska värnandet av dessa värden givetvis ingå som en viktig del. Stockholmare ska även i framtiden ha nära till parker, hav, grönområden och andra platser för naturupplevelser.

Vi ställer oss dock delvis tveksamma inför Länsstyrelsens förslag till program eftersom det i alltför hög grad bygger på bildandet av reservat. Som vi har framhållit vid tidigare ärenden är reservat inte alltid det bästa sättet att tillvarata en stads behov av naturområden.

Reservat innebär en frysning och ett totalstopp för all framtida utveckling vid dessa platser. För en del av de föreslagna områdena är naturreservat ett lämpligt skydd, men att som länsstyrelsen föreslår inrätta 73 nya naturreservat är ett alltför stort hinder i Stockholms utvecklingsmöjligheter.

Moderaterna är positiva till att staden fortsätter att utveckla fler välskötta och vackra parker eller andra stadsnära grönområden. Genom en sådan modell behåller staden sin handlingsfrihet för att möta framtidens behov av nya bostadsområden, samtidigt som Stockholms karaktär av en naturnära storstad kan bibehållas.

Slutligen ställer vi oss positiva till att skydda och göra Årstaskogen och Årsta holmar till naturreservat. Dessa grönområden spelar en stor roll för invånarna i Liljeholmens

stadsdelsnämndsområde och kommer att spela en särskild roll för de framtida invånarna i det nybyggda Årstadal.

Då det råder hög efterfrågan på att bo i stadsliknande miljöer anser vi att det är bra och nödvändigt att närförorterna förtätas, och att innerstaden på så vis får växa ut utanför tullarna. Ur kommunikations – och därmed ur miljösynpunkt är en sådan utveckling också positiv. En sådan utveckling leder naturligtvis till ett ökat exploateringsstryck på närförorterna och därför är det viktigt att vi så tidigt som möjligt kommer fram till vilka områden som bör fridlysas.